

TANIDIĞIM SELİM İLERİ

Özge Şahin

■ Bir yazarı tanımak okuru için her daim bir mutluluk vesilesi olmayabilir. Ancak bazen paylaşılan anlar sizi özel bir mutluluğun parçası yaptığı gibi, beklentinizin ötesinde gelişen bir arkadaşlık ve dostluk, size ömrünüz boyunca unutamayacağınız anılarla yaşama imkânı verir. Selim İleri o yazarlardan biridir benim için. Selim İleri'yle ilk tanışmam 2 Nisan 2007 tarihinde Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sedad Hakkı Eldem Oditoryumu'nda hocam Handan İnci'nin yürütücülüğünde düzenlediğimiz *Bir Cumartesi Yalnız: Edebiyat Hayatının 40. Yılında Selim İleri* başlıklı sempozyumun hazırlıkları sürecinde oldu. Aradan geçen uzun yıllara rağmen sempozyum öncesi yaşadığımız heyecanı ve endişeleri ilk günkü gibi hatırlıyorum.

“Selim Bey”

O dönem Enver Ercan'ın yönetiminde iki aylık periyodlarla çıkan “öykü kültürü dergisi” *Eşik Cini* için Selim İleri Bibliyografyası hazırlamaya girişmiştim.¹ Endişemin kaynağı tam da burada saklı. Selim İleri edebiyatının türsel çeşitliliğinin yanı sıra yazarlığının kırkıncı yılında hakkında yazılanları eksiksiz biçimde bir araya getirmek uzun soluklu bir çalışma gerektiriyordu. Bu nedenle bibliyografya çalışmasını Selim İleri'nin kitaplarına odaklamayı tercih ettik.

Ne var ki 2007 yılına kadar Selim İleri edebiyatı birkaç yazarın üretimini aşacak bir düzeye ulaşmıştı bile. Bibliyografyayı hazırlarken hem emin olamadığım konuları sormak hem de elbette Selim İleri'yi yakından tanımak için birlikte çalışmaya başladık. Böylece “yazar

¹ *Eşik Cini*, Sayı:11, Eylül-Ekim 2007, s. 46-53. Bu bibliyografya aynı yıl yayımlanan Selim İleri'ye armağan kitabında da yer almaktadır. *Selim İleri Kitabı: Şimdi Seni Konuşuyorduk*, haz.: Handan İnci, “Bibliyografya” (haz.: Özge Şahin), s. 279-299, Doğan Kitap, Ekim 2007.

Selim İleri” benim için “arkadaşım, büyüğüm Selim Bey” oldu.

Selim Bey’in hemen her kuşaktan genç okurlarıyla hızlı bir diyalog kurabildiğine her fırsatta şahit olabilmek mümkündü. Benim için de süreç abartısız biçimde böyle ilerledi.

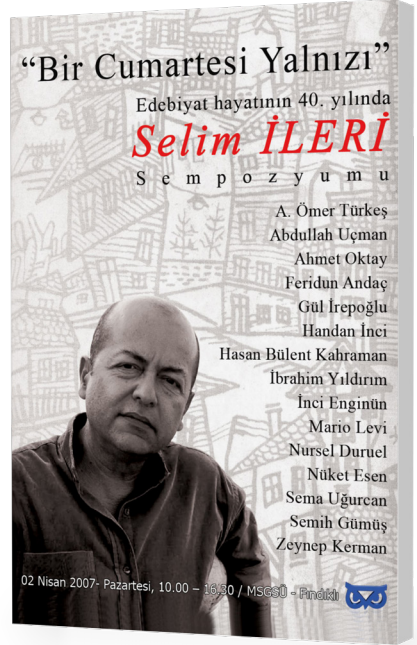
Her ne kadar belirlenen süre içinde yetişmesi gereken bir iş dolayısıyla bir araya gelsek de Selim Bey, tanıyanların hemen hatırlayacağı gibi ona çok yakışan hınzır bakışları, çocuksu neşesiyle ortamı neşelendirir, kimi zaman da yine sadece ona yakışan yaşlı gözleri, hırçın sesiyle öfkesini, kırgınlıklarını dile getirirdi.

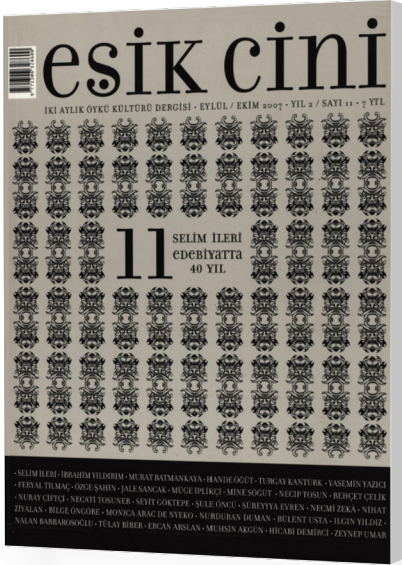
“Anlatmak İçin Yaşamak”

Selim Bey, Şişli Sıracevizler Caddesi’nin sonundaki Lâle Apartmanı’nda ikamet ederdi. Buluşma noktalarımız da çoğunlukla Avrupa Yakası’nda sık sık gittiği mekânlarda olurdu. Arnavutköy Vira Vira, Asmalımescit Yakup, Cağaloğlu’nda bulunan Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Lokali ve Jale Sancak’ın ev sahipliğinde faaliyet gösteren Beyoğlu Tünel’de yer alan Galapera Sanatevi’ndeki çalışma zamanlarının ancak ilk yarım saati işe ayrılırdı. Sonrasında sonsuz edebiyat aşkıyla dolu bir yazarın dünyasını hayretle ve hayranlıkla dinlediğimi hatırlıyorum.

Türk edebiyatının unutulmuş yazarlarının yanı sıra, kanonik yazarları üzerine kaleme aldığı eleştiri yazılarıyla da Selim Bey engin bir edebiyat tarihi bilgisine sahipti. Çok etkilendiğini söylediği Latin Amerika yazarlarını sık sık anar, romanlarında geçen bir sahneyi sanki yeni okumuş gibi çok canlı ve taze bir hafızayla anlatırdı. Bu aktarımla yetinmez oradan sevdiği bir filme geçer, filmlerle kurduğu anlatısına birdenbire bir Tanpınar öyküsü eşlik ederdi. Böylelikle okul sıralarında göremeyeceğiniz edebiyat sevgisini, daha doğrusu aşkını tadardınız.

Selim Bey anlatmayı severdi. Anlatısının dikkatle dinlenmesini de çok isterdi ama karşısında edebiyat zevkine güvendiği bir okur varsa yaşı ne olursa olsun o genç okuru dinlemekten de bir o kadar keyif alırdı. Meraklı gözlerinin eşlik ettiği sorularıyla konuşmayı uzatır, bu kez karşısındaki genci dinlemeye kendini adardı. Bu sihirli anlarda hiç kuşkusuz kendinizi bir romanın içinde yazılıyormuş/yaşıyormuş gibi hissederdiniz. Gündelik hayatın sıkıcı, boğucu

tekrar eden yeknesaklığını kırmak için hayatı, hayal ve gerçeğin iç içe geçtiği özel bir aralığa sığdırdı.

Şefkat, Merhamet, Vefa

Selim Bey'i dinlerken en çok etkilendim konuların başında hak ettiği ilgiyi görememiş yazarlara, tiyatro ve sinema oyuncularına gösterdiği vefa gelirdi. Şefkat ve merhamet içeren özenli yaklaşımı, değişen okur/izleyici ve yayıncı/yapımcı dinamiklerine karşı kadirşinas, sadık bir okurun koruma kalkanı gibiydi.

Bunu sadece yazılarının başlıklarında bile görmek mümkündür: “*Yanık Saraylar* Primadonnası Sevim Burak”, “*Sönmeyen Yıldız* Belgin Doruk”, “*Bir Çiğ Damlası Afife Jale*”, “*Kırık Hayaller Kraliçesi Feriha Tevfik*”, “*On Beş Milyonun Sevgilisi Cahide Sonku*”, “*Kırık İncelikler Şairi Behçet Necatigil*”. Liste daha da uzatılabilir elbette.

Selim Bey'in kaleminin değdiği her isim sanatlarındaki başarılarının yanı sıra kişisel hikâyelerindeki trajik boyutla da dikkat çeker. Geleceğin okuruna hiç tanımadığı bir yazarı, eski bir sinema yıldızını hatırlatırken şüphesiz kendi kişisel belleğinden geçen yeni bir anlatı da çıkarırdı ortaya.

Bu yeni anlatı biyografi türünün özelliklerini taşıdığı gibi, türler arası bir geçişkenlik de içerir. Bir ansiklopedi maddesi ya da edebiyat tarihinden bir başlık okunmaz, hâlen yaşadığını duyumsatan canlı olaylar zincirine tanıklık edilir.

Vefa Şehri İstanbul

Selim Bey'in vefa borcu ödediği bir diğer çalışma alanı da İstanbul'dur. 2000'li yılların başında heyecanla sürdürdüğü edebiyat programlarının çekimleri çok sevdiği İstanbul'un sokaklarında gerçekleşir, şehir bir bellek mekân olarak eski yaşama tarzının incelikleri içinde Selim İleri'nin sesinden hayat bulurdu.

Bu yüzden Yahya Kemal'in, Tanpınar'ın, Orhan Veli'nin İstanbul'unun yanında tek başına bir çalışma alanı olarak Selim İleri'nin İstanbul'undan söz etmek mümkün. Âdeta bir roman kişisi gibi işlediği şehre kurmaca dışı metinlerinde de çok geniş bir yer ayıran Selim İleri'yi belki de tüm bu özelliklerinden dolayı en iyi tanımlayan sözcüklerden biri “vefa”dır.

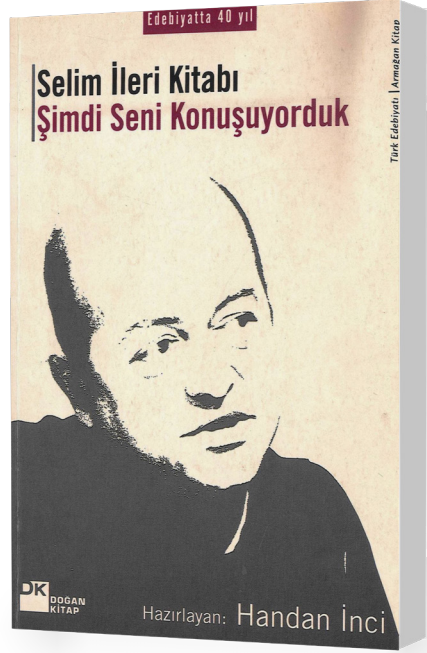
En son Everest Yayınlarından “İstanbul Kitaplığı”² başlığıyla ayrı bir dizi olarak yeni bir edisyonla okura sunulan bu zengin birikim, çocukluğu ve ilk gençliği eski İstanbul’un sokaklarında geçen bir yazarın şehrin artık değişen yeni kimliği karşısındaki yalın ve duyarlı bakışını yansıtır.

Bu bakış Selim İleri’yle sık sık yan yana getirilen “nostalji” sözcüğüyle birlikte yorumlanabileceği gibi aynı zamanda kaçınılmaz olarak değişen şehri tüm dinamikleriyle gören ve kabul eden bir yön de içerir. Tanıdığım Selim İleri, İstanbul’u böylesine çok yönlü bir bakışla kavramaya, anlamaya çalışırdı.

Sevdiği yazarlar/sanatçılar onun kaleminde nasıl hayat bulduysa, İstanbul da Selim Bey’le birlikte yaşamıştır. Şehre bakarken yitip giden geçmiş günleri hatırlayan ve bir tür aktarıcı işlev üstlenen belleği, İstanbul’u kaybolan ince zevklerin, eski yaşama kültürünün bir simgesi olarak ele alır. Çokça Adalar, Boğaz, Pera ve Nişantaşı kültürel dönüşümü yansıtımları yönleriyle hafıza mekânlarıdır. Bu yüzden de İstanbul, Selim Bey’in geçmişe yaptığı yolculuğun en güçlü taşıyıcısı ve onun yol arkadaşıdır.

Selim İleri’ye Teşekkür

Selim Bey’le paylaştığımız günleri hatırladıkça tüm konuşmalarımızın boşluğa bırakılmadığını şimdi daha iyi fark ediyorum. Özellikle 2013 yılında Sevim Burak üzerine yoğunlaşan çalışmalarında “Yanık Saraylar Primadonnası Sevim Burak” yazısının etkisinden bahsetmeliyim.

² Yıldızlar Altında İstanbul, 2012; İstanbul Seni Unutmadım, 2012; İstanbul Lâle ile Sümbül, 2013; İstanbul’un Sandık Odası, 2013; İstanbul Hatıralar Kolonyası, 2013; İstanbul’un Tramvayları Dan Dan!..., 2014. Elbette Selim İleri’nin İstanbul için kurduğu anlatı evreni bu kadarla sınırlı değildir. Esasında bu çalışmaların ilk versiyonu 1990’lı yılların sonunda Oğlak Yayınlarında, 2000’lerin başından itibaren de Doğan Kitaptan çıkar: İstanbul Yalnızlığı, İstanbul Kütüphanesi, 1989; Yıldızlar Altında İstanbul, Oğlak Yayınları, 1998; İstanbul Seni Unutmadım, Oğlak Yayınları, 2001; İstanbul’un Sandık Odası, Doğan Kitap, 2004; İstanbul Hatıralar Kolonyası, Doğan Kitap, 2006.

Hem bu yazı hem de hayatında iz bırakmış şair, yazar ve sanatçılarla ilgili yazılarının yer aldığı *Kar Yağıyor Hayatıma*³ kitabı Selim İleri'nin anı/biyografi türlerini iç içe geçirdiği, bellek anlatılarının önemli bir örneğidir. Daha önce de vurguladığım gibi Selim İleri, hayatını etkilemiş isimleri anlatırken onlara, klişelere hapsedmeden özellikle göz ardı edilen, görmezden gelinen, keşfedilmemiş yönlerini öne çıkararak yaklaşırdı.

Her fırsatta kaybolup gitmiş insanların yaşamlarının onu daha çok ilgilendirdiğinden, “insan malzemesi”nin peşinde olduğundan bahsederdi. Şüphesiz Sevim Burak'ın biyografisindeki mitik ve trajik boyut da Selim Bey için bu açıdan önemliydi.

2013 yılının Aralık ayında Sevim Burak'ın ölümünün 30. yıl dönümü dolayısıyla düzenlediğim sempozyumu ve sonrasında sempozyum bildirilerinden oluşan *Ötekilere Yazmak*⁴ kitabını bugün Selim Bey'in dolaylı yönlendirmesinin bir sonucu olarak görüyorum. Sevim Burak'ı ilk kez ondan duymamıştım ama Burak'la yakından ilgilenmeme sohbetlerimizde anlattıkları vesile olmuştu.

Selim Bey, Türk edebiyatının en kendine özgü yazarlarından biriydi. Ölümünün birinci yıl dönümünde onu sevgi, saygı ve özlemle anıyorum.

³ Selim İleri, *Kar Yağıyor Hayatıma*, Doğan Kitap, İstanbul 2005, 385 s.

⁴ *Ötekilere Yazmak / Sevim Burak Üzerine Yazılar*, Haz. Özge Şahin, Yapı Kredi Yayınları, 2015.